

s. XII-XXVI; *Yâd-nâme-i Irâni-yi Minorsky*, s. XVII-XXXI | BSOAS, XXIX/3, s. 694-699].

BİBLİYOGRAFYA :

V. Minorsky, *Iranica: Twenty Articles*, Hertford 1964, s. VII-XXVI; Seyyid Hasan Takizâde – Mütceba Mînovî, *Râhnûmâ-yi Kitâb*, Tahran 1345/1966, s. 3-15; Mütceba Mînovî, *Nakd-i Hâl*, Tahran 1393, s. 429-442; *Iran and Islam: In Memory of the Late Vladimir Minorsky* (ed. C. E. Bosworth), Edinburgh 1971, s. V-IX; D. M. Lang, "Vladimir Fedorovich Minorsky", BSOAS, XXIX/3 (1966), s. 694-699; I. Gershovitch, "Professor Vladimir Minorsky", JRAS, 1-2 (1967), s. 53-57; J. A. Boyle, "Vladimir Minorsky", JAH, 1/1 (1967), s. 86-89; J. Aubin, "Vladimir Minorsky (1877-1966)", SR, V/1 (1976), s. 131-133; Hasan Eren, "Minorskiy", TA, XXIV, 223.

 CHRISTINE WOODHEAD

MÎŞÂVÎ, Muhammed Sîddîk (محمد صدیق المشتّاوي)

Muhammed b. Sîddîk el-Mîşâvî
(1920-1969)

Mısırlı hâfız ve kârî.

20 Ocak 1920'de Mısır'ın Sûhâc vilayeti-ne bağlı Minşât köyünde doğdu. Fertlerinin çoğu hâfız olan bir ailedede yetişti. Babası, kiraat ve tecvidde Mısır'ın meşhur kurrâsından Şeyh Muhammed Rifâ'at'ın takdirini kazanmış bir zattı. Mîşâvî on bir yaşında Minşât'ta Muhammed en-Nemekî'nin yanında Kur'an-ı Kerîm'i ezberledi. Kahire'ye giderek Muhammed Ebû'l-Alâ ve Muhammed Suûdî'den Kur'an ilimlerine dair dersler aldı. Babası ve amcası Ahmed es-Seyyid'le birlikte Kur'an tilâvet etmek üzere Mısır'da çeşitli yerlere seyahatler yaptı. "îmâmü'l-kârîn" lakabıyla anılan Mîşâvî'nin kendinden küçük iki kardeşi de güzel sesleri ve tilâvetleriyle tanınmış olup bunlardan Mahmûd Sîddîk el-Mîşâvî halen Mısır'ın radyo istasyonlarında Kur'an okumayı sürdürmektedir.

Muhammed
Sîddîk
el-Mîşâvî

1953 yılında Mısır Radyosu'nda Kur'an okumaya başlayan ve yurt dışı seyahatleriyle İslâm dünyasında tanınan Mîşâvî'nin şöhreti kısa zamanda yayıldı. 1950'de Endonezya'ya, 1956'da Suriye'ye yaptığı seyahatler vesilesiyle kendisine liyakat nişanları verildi. 1950 yılında Kahire'de dâîler (vâiz, hatip ve mürşîdler) günü müna-sebetiyle düzenlenen törende de birinci dereceden cumhuriyet nişanı ile ödüllendirildi. Asya, Afrika ve Avrupa'daki pek çok ülkeyi ve müslüman toplulukları ziyaret eden, gittiği yerlerde tilâvetiyle dinleyenleri etkilemeye çalışan Mîşâvî Ocak 1969'da vefat etti.

Kur'an kiraati Mîşâvî için bir iş değil bir misyondu. Kitleler ondan etkileniyor, dinleyenler huşun zirvesine ulaşıyordu. Mîşâvî'nin tatlı sesi ve disiplinli tilâveti kârîler için Kur'an'ı güzel okumanın örneğini oluşturdu. Onun Mısır ve diğer ülkelerin radyolarında kayda alınmış 150'den fazla tilâveti bulunmakta, ayrıca tertîl üzere okuduğu Kur'an-ı Kerîm'in tamamı halen Mısır'da İzâatü'l-Kur'anı'l-Kerîm'de her gün yayımlanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Şükri el-Kâdî, "İ'l-z-Zikrâ", el-Cumhûriyye, Kahire 23.06.1987; Ahmed el-Bûlk, *Eşheru men kara'e'l-Kur'ané fi'l-'asri'l-hâdiş*, Kahire 1992, s. 36-37; Mahmûd es-Sâdenî, *El'hânû's-semâ'*, Kahire 1996, s. 43, 92-94, 116, 119, 126, 127; *Mevsû'atü a'lâmi Mîşr fi'l-ķârîn'l-īşrin*, Kahire 1996, s. 419.

 SAÎD MURÂD

MİNTÜRÎ (المتوّري)

Ebû Abdillâh Muhammed
b. Abdîmelik b. Ali el-Kâysi el-Mintûrî
(ö. 834/1431)

Kiraat âlimi.

Rebîülâhir 761'de (Mart 1360) doğdu. Nisbet edildiği Mintûr'un (Montoro) hangi Mintûr olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte bu yerin Gîrnata ile (Granada) Marya bölgesi arasındaki Mintûrî Kalesi olabileceği ileri sürülmüştür. Kelime bazı kaynaklarda Mînsûrî (مسنور) şeklinde verilmiştir. Mintûrî ayrıca Gîrnâtî nisbesiyle de anılır. Kaynaklar, babası Ebû Mervân ve dedesi Ebû'l-Hasan Ali'yi de fakih olarak zikrettiğine göre Mintûrî'nin çocukluğunu ilmî bir aile ortamında geçtiği söylenebilir.

Mintûrî, Nasriyyetü'l-Yûsuifiye Medresesi'nde Gîrnata müftüsü Ebû Saîd ibn Lüb'den kiraat, nahiyy, lugat, fîkih, hadis

ve kelâm öğrendi. Daha sonra aralarında Ebû Bekir İbn Cûzey, Ebû Abdullah İbn Allâk, Ebû'l-Haccâc Yûsuf b. Ali el-Mik-nâsî, Ebû'l-Hasan İbnü'l-Eşheb, Muhammed b. Ömer el-Lahmî'nin de bulunduğu Endülüsî ve Fâsil on dört kadar âlimden icâzet aldı. Ayrıca Merakeş, Marya, Tunus, İskenderiye, Kahire, Kudüs, el-Hâfi, Mekke ve Medine'den yirmi beş kadar âlim kendisine icâzet belgesi göndermiş olup İbn Arafe, Zeynûddin el-İrâkî, Nûred-din el-Heysemî, İbnü'l-Mülakkîn gibi isimler bu belgeleri düzenleyenlerden bazılıdır. Tasavvufa dair bilgileri Gîrnata'da şeyh İbn Bakî'den alan Mintûrî, yoğunlaştiği kiraat ilminde Ebû Abdullah Muhammed b. Ali el-Kîcâtî'den aldığı derslerle derinleşmiştir. Ömrünün sonuna kadar (yaklaşık kırk yıl) bu zattan istifade etmiş, kendisinden Kur'an ilimlerine dair 100 civarında eser dinlemiş ve icâzet almıştır. Talebeleri arasında Mevvâk, Râî el-Endelûsî, Vezir Ebû Yahâ İbn Âsim ve Ebû Amr İbn Manzûr gibi âlimler yer alır. Mintûrî 4 Zîlhicce 834'te (13 Ağustos 1431) vefat etti.

Eserleri. 1. *Bernâmecü rivâyâtihî*. Müellifin en önemli çalışması olup kendi dönemine kadar yaşamış âlimlerin biyografilerini ihtiva eden eserin bir nüshası el-Hîzânetü'l-Hasenîyye'de kayıtlıdır (nr. 1578). 2. *el-Makûtü'âtü's-şîriyye fi'l-veşâyâ ve'l-mevâ'iz*. Eserin nüshaları Rabat el-Hîzânetü'l-âmme'de bulunmaktadır (nr. 1853, 2700). 3. *el-Fevâ'idü'n-nevâmiyye* (*el-Merâ'il-menâmiyye*, *el-Mübes-şîrât*). Rüya tabirleriyle ilgili olup bir nüshası Rabat el-Hîzânetü'l-âmme'de kayıtlıdır (nr. 2700). 4. *Şerhü Recezi Ebî'l-Ha-san b. Berri* (Muhammed Benşerîfe, s. 27).

Mintûrî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *er-Râ'iķ fi nuşûsi'l-veşâ'îk*, *et-Ta'rif bi'l-Hâfiż Ebî 'Amr ed-Dâni*, *Rivâyetü Ebî Bekr Muhammed b. 'Abdirrahîm el-İsbâhâni*, *el-İdâgâmî'l-kebîr li-Ebî 'Amr b. el-'Alâ*, *İhtiyârû's-Şeyh Ebî Muhammed Mekkî b. Ebî Tâlib*, *el-Cem' beyne tarîka-yi'l-Hâfiż Ebî 'Amr ed-Dâni ve'l-İmâm Ebî 'Abdillâh b. Şüreyh*, *Ķirâ'atü Hu-meyd b. Қays el-A'rec*, *Ķirâ'atü Süley-mân b. Mihrân el-A'meş*, *Ķirâ'atü Sel-lâm b. Süleymân et-Tâvîl*, *Reyyû'z-żâ'am fi 'adedi âyi'l-Kur'an*, *İhtisârû'l-Guzeyrî ve tertîbühû'ale's-süver*, *el-İhâdîşü'l-'avâli*, *Kitâbü'l-Müselse-lât*, *Kitâbü'l-Ğarâ'ib*, *Tuhfetü'l-cellîs ve buŷyetü'l-enâs*, *el-Hikâyâtü'l-va'ziyyât*, *Hikâyâtü'l-muhtelifât*.

MİNTÜR¹

BİBLİYOGRAFYA :

Venşerî, *Vefeyât (Elfü sene mine'l-vefeyât* içinde, nr. Muhammed Haccî), Rabat 1396/1976, s. 246; Bedreddin el-Karâfi, *Tevsihi' d-Dibâc* (nr. Ahmed es-Şüteyvî), Beyrut 1403/1983, s. 207; Ibnü'l-Kâdî, *Dürretü'l-hicâl*, II, 287; Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî, *Neylü'l-ibtihâc*, Trablus 1408/1989, I-II, 495-496; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, I, 247-248; Zirikî, *el-A'âm*, VII, 129-130; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 564-565; Muhammed Benşerîfe, "Min a'lâmi evâsîti'l-âşîri'l-Gîrnâtî el-Mintûrî", *Actas del II Coloquio Hispano-Marroquí de Ciencias Históricas*, Madrid 1992, s. 15-41.

ERDOĞAN BAŞ

Γ MİNÜCİHRÎ
(bk. MENÜCİHRÎ).

Γ MINYATÜR

Genellikle
el yazması kitaplarda yer alan
küçük boyutlu renkli resim.

Kelime, Ortaçağ Avrupası'nda hazırlanan el yazmalarının bölüm başlarında metnin ilk harfinin etrafına kuzıl-turuncu **minium** ile (sülüğen, sülyen, kırmızı kurşun tozu) yapılan **miniatura** adlı tezhipten gelmekte ve "sülüğenle boyanmış" anlamını taşımaktadır; ancak zamanla **minor** (küçük) kelimesinin etkisinde kalarak "küçük (resim)" anlamını da kazanmıştır (Kluge, s. 480). İslâm sanatında minyatüre "tasvir", minyatür sanatçısına "musavvir" veya "nakkaş" adı verilmiştir. Metni açıklamak amacıyla kitap sayfalarına veya bir albüm içinde toplanmak için tek yaprak halinde suluboya ve altın, gümüş yaldızla yapılan minyatürler, ışık-gölge oyunlarıyla derinlik duygusu kazanılmayan küçük boyutlu resimlerdir. Papirüs, parşömen ve fildişi gibi farklı malzemeler üzerine yapılan küçük resimlere de minyatür denilmekte ve bunların ilk örneklerinin eski Mısırlılar'a ait olduğu görülmektedir.

İslâm Minyatür Sanatı. Fırat'ın doğusundaki İlkçağ uygarlıklarının kültür mirasına sahip İran ve Mezopotamya'yi içine alan Geç Antik Doğu, Fırat'ın batısındaki Suriye ve Anadolu'dan Kuzey Afrika'ya kadar uzanan toprakların Helenistik ve Roma mirasına sahip Geç Antik Batı ve VII-VIII. yüzyıllarda İslâm dünyasına katılan Orta Asya, Uzakdoğu sanatlarının etkisiyle oluşmuştur. İslâm minyatürlerinin mevcut en eski örnekleri XII-XIII. yüzyıllara aittir. Fakat papirüs üzerine yapılmış bazı desenler, daha önce de Mısır'da Fâtîmîler'in bir resim geleneğine sahip olduğunu göstermektedir. İlk İslâm fetihlerinden sonra İran'da Zerdüştî rahiplerinin elinde bulunan bazı resimli yazmaların müslüman sanatçılara örneklilik etmiş olabileceği düşünülmektedir. Ancak İslâm minyatürlerini asıl etkileyenin Maniheizm olması mümkünündür. Maniheizm'in kurucusu, müslümanların "Mâni-i nakkaş" dedikleri Mani ressamdı ve öğretisini yaymak amacıyla yazdığı kitapları resimlerle süslemiştir. Onun Sâsânî Hükümdarı I. Behram tarafından 276 yılında öldürülmesinin ardından inananları takibata uğramış ve zamanla doğuya göç ederek dinlerini İç Asya'da Uygurlar arasında yaymışlardır. Uygurların başşehri Hoço'da (Doğu Türkistan) Alman bilim adamı Albert August von Le Coq tarafından ortaya çıkarılarak 1923'te yayımlanan Maniheist Uygur minyatürleri, figür tipleri ve kompozisyon anlayışı bakımdan Selçuklu minyatürlerinin öncülerini sayılmaktadır.

Selçuklu Minyatürleri. Selçuklu Türkleri'nin İran'dan Mezopotamya, Suriye ve Anadolu'ya yayılmasıyla ilk Türk-İslâm minyatür üslûbu doğmuştur. Günümüzde ulaşan en eski örnekler, Dioskorides'in şifalı otlar hakkındaki eserinin *Kitâbü'l-Hâşâ'iş* ve Galen'in (*Câlinûs*) zehirlenmeler konusundaki eserinin *Kitâbü'l-Tiryâk* adlı Arapça çevirilerinde görülür. Antik el yazmalarından kopya edilen bu ilk tasvirlerde Bizans resminin etkileri yansımıştır. En erkeni olan XI. yüzyılın sonlarına ait Dioskorides yazmasının resimleri (Leiden Üniversitesi Ktp., Cod. Or. nr. 289) genellikle metnin arasına sıkıştırılmış çerçevesiz, basit bitki ve hayvan tasvirleri şeklindedir. Bu eserin XIII. yüzyılda Musul'da hazırlanmış bir nûşası (TSMK, III. Ahmed, nr. 2127) kuvvetli Bizans etkisi taşıyan figürlerin yanında bitki resimleri de içerir. Aynı döneme ait diğer bir nûşada ise (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3703) günlük hayattan sahnelerin de ele alındığı melez bir üslûp vardır. *Kitâbü'l-Tiryâk*'ın mevcut iki nûşasının (Bibliothèque Nationale, Arabe, nr. 2964; Österreichische Nationalbibliothek, A.F, nr. 10) başındaki takdim minyatürlerinde Uygur fresklerinin donuk-durgun resimogeneityinin etkileri görülmektedir. Eski Grek kuramlarına dayanan felsefe, tarih ve tip konusundaki yazıların Arapça bir derlemesi olan *Muhtârû'l-hikem* ve *mehâsinü'l-kilem* ile (TSMK, III. Ahmed, nr. 3206) yine Grek kaynaklarına dayanan *Kitâbü'l-Bayâra* (TSMK, III. Ahmed, nr. 2115) adlı eserlerin metinleri arasına yerleştirilmiş çerçevesiz minyatürlerde bulunan ve dönemin yerli tiplerini yansıtan figürler Bizans resim üslûbunun etkilerini taşımaktadır. XII. yüzyıl sonu ile XIII. yüzyıl başlarında Selçuklular'ın ve onlara tâbi hânedanlarının himayesinde çalışan sanatçılardan resimlediği ilmî eserlerin tasvirlerinde Uygur kökenli Selçuklu tipleri gündelik hayatı ait eşya ve sahnelerle birlikte işlenmiştir. Geç Antik ve Bizans etkilerini özürsüzmiş olan bu dönemin yeni tasvir üslûbu edebî eserlerin resimlenmesinde de uygulanmıştır. Özellikle *Kelîle ve Dimne* (Bibliothèque Nationale, Arabe, nr. 3465) ve *Harîrî'nin el-Makâmat'* (Bibliothèque Nationale, Arabe, nr. 6094) gibi eserlerin minyatürlerinde dönemin sosyal hayatı yansıtılmış ve Hâbeş, Arap, Türk

Kelîle ve Dimne den
bir minyatür
(*Murakka'ât*,
İÜ Ktp., FY,
nr. 1422)

*Kitâbü'l-Tiryâk*tan minyatûrlu bir sayfa (Paris Bibliothèque Nationale, Arabe, nr. 2964, vr. 19*)

